

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО НОВОЇ СТАТТІ 436-2 КК

SCIENTIFIC AND PRACTICAL COMMENTARY ON THE NEW ARTICLE 436-2 OF THE CRIMINAL CODE

Пилипенко В.О., студентка III курсу

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції Національного університету імені Ярослава Мудрого

Здійснено кримінально-правовий аналіз (у форматі науково-практичного коментаря) складу правопорушень, передбачених статтею 436-2 КК «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників», що набрала чинності 16 березня 2022 р. Акцентовано увагу на актуальність статті, що підкреслюється її новизною.

Родовим об'єктом кримінально-правової норми передбаченій в ст. 436-2 КК визначено суспільні відносини, що забезпечують мирне співіснування держав, дотримання правил міжнародного правопорядку як у мирний, так і воєнний час, а також міжнародні гарантії безпеки як окремих державам, і людству в цілому. Безпосередній об'єкт – міжнародний правопорядок, що ґрунтується на принципах незастосування сили, недоторканності кордонів, територіальної цілісності.

Проаналізовано об'єктивну сторону злочину передбаченого ст. 436-2 КК, яка характеризується альтернативними діями. У частині 1 – виправдання, визнання правомірною, заперечення збройної агресії росії проти України, розпочатої у 2014 році; тимчасової окупації частини території України; глорифікація відповідних осіб. У частині 2 – ті самі діяння, проте пов'язані з виготовленням, поширенням матеріалів. Частина 3 визначається кваліфікуючими ознаками злочину, якими є вчинення його службовою особою, організованою групою, повторно, з використанням засобів масової інформації. Автором детально розкрито суть кожного з вище перерахованих діянь. Суб'єкт у частинах 1, 2 – загальний, у частині 3 передбачена можливість вчинення злочину спеціальним суб'єктом, а саме службовою особою. Суб'єктивна сторона – прямий умисел, мотив і мета вчинення зазначених у нормі дій на значення правильної кримінально-правової кваліфікації діяння не впливають.

У висновку надано рекомендації для подальшого доопрацювання диспозиції статті з огляду на дублювання положень зазначених як в ч. 1, так і в ч. 2 ст.436-2 КК України.

Ключові слова: злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, глорифікація, заперечення збройної агресії, склад правопорушення, ст. 436-2 КК України.

Criminal legal analysis (in the format of scientific and practical commentary) of the offenses under Art. 436-2 of the Criminal Code of Ukraine "Justification, recognition as lawful, denial of the armed aggression of the Russian Federation against Ukraine, glorification of its participants", which entered into force on March 16, 2022, is considered in the article. The generic object of the article is defined as social relations that ensure peaceful coexistence of states, observance of the rules of international law in both peacetime and wartime, as well as international guarantees of security for both individual states and humanity as a whole. The direct object is the international legal order, which is based on the principles of non-use of force, inviolability of borders, territorial integrity.

The objective side of the crime under Art. 436-2, which is characterized by alternative actions, is analyzed in the article. In part 1 – justification, recognition as lawful, denial of the armed aggression of the Russia against Ukraine, which began in 2014; temporary occupation of part of the territory of Ukraine; glorification of relevant persons. In part 2 – the same actions, but related to the production, distribution of materials. Part 3 is characterized by the qualifying features of the crime, which are its commission by an official, organized by a group, repeatedly, using the media. The author reveals in detail the essence of each of the above acts. The subject is general. Subjective side – direct intent, motive and purpose of the actions specified in the norm do not affect the significance of the correct criminal-legal qualification of the act.

Key words: crimes against peace, security of mankind and international law and order, glorification, denial of armed aggression, composition of the offense, Art. 436-2 of the Criminal Code of Ukraine.

16 березня 2022 р. набув чинності Закон № 2110-IX, яким у Кримінальному кодексі України (далі – КК) передбачено нову статтю 436-2 «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників» [2]. Дана стаття містить 3 частини. Актуальність нової статті КК підкреслюється триваючою збройною агресією росії в Україні.

Метою цієї статті є кримінально-правовий аналіз (у форматі науково-практичного коментаря) складу правопорушень, передбачених ст. 436-2 КК «Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників».

Актуальність статті підкреслюється її новизною, яка полягає в першу чергу в дослідженні складу правопорушення статті нещодавно доповненої до чинного КК. А також в рекомендації доопрацювати диспозицію статті з огляду на певну конкуренцію норм зі ст. 111-1 КК. І вважаю, що дана тема для дослідження набуде подальшого розвитку науковцями.

Ст. 436-2 знаходиться в Розділі XX КК [1] і саме проблеми кримінально-правової охорони миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку досліджувались вітчизняними фахівцями, зокрема, Н.В. Акуло-

вою, О. Березніковим, В.О. Навроцьким, В.І. Осадчим, М.І. Пановим, О.С. Сотулою, В.В. Сташисом, Є.Л. Стрельцовим, М.І. Хавронюка, С.С. Яценка, та іншими.

Звернувшись до КК ми можемо констатувати збіг ознак об'єктивної сторони, передбачених в ст. 111-1 КК та ст. 436-2 КК, а саме стосовно такого діяння як заперечення збройної агресії проти України. За ст. 111-1 КК обов'язковою є ознака публічності, а в ст. 436-2 КК дана ознака не закріплена в диспозиції в той час як і немає прямого заперечення на вчинення дій не публічно. У зв'язку з цим я бачу певну конкуренцію статей і законодавцю доцільно було б доопрацювати диспозицію досліджуваної нами статті.

Об'єкт злочину – це суспільні відносини, поставлені під охорону кримінального закону, порушенням яких заподіюється соціально небезпечна шкода [3, с.117]. Більшість вітчизняних та зарубіжних авторів, характеризуючи злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку, обмежуються простою констатацією того факту, що об'єктами цих діянь є «суспільні відносини» щодо забезпечення «миру в усьому світі і загальної безпеки». Родовим об'єктом цих злочинів є суспільні міжнародно-правові відносини, що забезпечують мирне співіснування держав, дотримання правил міжнародного правопорядку як у мирний, так і воєнний час, а також

міжнародні гарантії безпеки як окремим державам, і людству в цілому [4, с. 157].

Безпосередній об'єкт – міжнародний правопорядок, що ґрунтується на принципах міжнародного права, зокрема, незастосування сили, недоторканності кордонів, територіальної цілісності, невтручання у внутрішні справи суверенних держав.

Діяння, що утворюють об'єктивну сторону, можуть вчинятися впродовж тривалого часу.

Об'єктивна сторона злочину передбаченого ч. 1 ст. 436-2 КК характеризується вчиненням наступних альтернативними діями:

1) виправдання, заперечення, визнання правомірною збройної агресії росії проти України, розпочатої у 2014 році;

При цьому під виправданням слід розуміти визнання кого-небудь невинним, правим, доводити це, а запереченням – невизнання існування збройної агресії росії проти України.

Визнання збройної агресії росії проти України правомірною, тобто такої, що відповідає приписам правових норм, не суперечить основним принципам права.

2) виправдання, заперечення, визнання правомірною тимчасової окупації частини території України;

В цій частині статті йде мова не лише про ті території, які тимчасово окупувала держава-агресор в 2022 р. А й тимчасово окуповані території з врахуванням ст. 3 Закону № 1207-VII та Указ Президента № 32/2019 – територію Автономної Республіки Крим та окупованих районів у Донецькій та Луганській областях [5, 6].

3) глорифікація осіб, які здійснювали збройну агресію Російської Федерації проти України, розпочату у 2014 році; представників збройних формувань Російської Федерації; іррегулярних незаконних збройних формувань; озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих Російською Федерацією; представників окупаційної адміністрації Російської Федерації, яку складають її державні органи і структури, функціонально відповідальні за управління тимчасово окупованими територіями України; представників підконтрольних Російській Федерації самопроголошених органів, які узурпували виконання владних функцій на тимчасово окупованих територіях України.

Глорифікація передбачає звеличення осіб, перерахованих в диспозиції статті, схвалення їх дій.

Об'єктивна сторона злочину передбаченого ч. 2 ст. 436-2 КК сформульована діями, які полягають у виготовленні, поширенні матеріалів, у яких містяться діяння перелічені в частині 1 вказаної статті.

Поняття виготовлення охоплює первинне створення матеріалів, внесення змін до них, а також їх розмноження для розповсюдження. Поширення матеріалів – будь-яке їх відчуження іншим особам або розміщення для самостійного ознайомлення з ними (наприклад, розклеювання листівок і плакатів, розміщення в Інтернеті). Поширення

хоча б одного примірника відповідного матеріалу містить склад кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 436-2 КК України [7].

Також при порівнянні частин досліджуваної статті маємо абсолютно ідентичні діяння зазначені як в ч. 1, так і в ч. 2 щодо глорифікації перелічених осіб. Тому не вбачаємо потреби зазначати тотожні дії в обох частинах, адже таке формулювання диспозиції лише перевантажує правову норму.

Кваліфікований склад злочину передбачений в ч. 3 має місце у разі вчинення кримінального правопорушення:

- службовою особою;
- повторно;
- організованою групою;
- з використанням засобів масової інформації.

Суб'єктом злочину може бути будь-яка осудна фізична особа, яка досягла 16-річного віку. У ч. 3 передбачена можливість вчинення злочину спеціальним суб'єктом, а саме службовою особою.

Суб'єктивна сторона характеризується прямим умислом за якого особа усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій і бажає діяти саме таким чином.

Отже, за результатами написання статті можна виокремити наступні висновки:

1) безпосереднім об'єктом є міжнародний правопорядок, що ґрунтується на принципах незастосування сили, недоторканності кордонів, територіальної цілісності;

2) кримінально караними за ст. 436-2 КК є діяння пов'язані з виправданням, запереченням, визнанням правомірною, тимчасової окупації частини території України та збройної агресії росії проти України, а також глорифікація осіб чітко визначених в диспозиції статті;

3) за певних обставин (спеціальний суб'єкт, повторність, з використанням ЗМІ, організована група) злочин можна вважати вчиненим із кваліфікуючими ознаками;

4) злочин з суб'єктивної сторони характеризується лише прямим умислом.

Проаналізувавши диспозицію досліджуваної статті, необхідно зазначити, що мотив і мета вчинення зазначених у ній дій на кваліфікацію не впливають. Однак, розглядаючи проблеми визначення мети вчинення злочину, слід зауважити, що у будь-якому разі при вчиненні умисного злочину (з прямим умислом) у винної особи є певна мета. Інша справа, що у більшості злочинів мета знаходиться поза їх складом.

Також з урахуванням викладених положень, маю змогу надати рекомендації для доопрацювання статті задля уникнення конкуренції норм та тавтології в ч. 1 та ч. 2 статті.

Зважаючи на сьогодишню ситуацію, а саме незакінчену збройну агресію росії проти України, покращення засобів кримінально-правової охорони злочинів проти миру, безпеки людства та подальше дослідження відповідних правових норм та практики їх застосування є досить актуальними та важливими уваги з боку науковців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції : Закон України від 16 березня 2022 р. № 2110-IX. *Голос України*. 2022. № 56.
3. Акулова Н.В. Об'єктивні ознаки та систематизація злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 4. С. 116–119.
4. Березніков О. Родовий об'єкт злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. *Юридичний вісник*. 2019. № 3. С. 155–159.
5. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квіт. 2014 р. № 1207-VII. *Урядовий кур'єр*. 2014. 14 трав. № 84.
6. Про межі та перелік районів, міст, селищ і сіл, частин їх територій, тимчасово окупованих у Донецькій та Луганській областях : Указ Президента України від 7 лют. 2019 р. № 32/2019. *Урядовий кур'єр*. 2019. 9 лют. № 27.
7. Стефанів Н.С., Орлеан А.М., Берднік І.В. Коментар щодо розмежування складів кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 111-1 та ст. 436-2 КК України. Тренінговий центр прокурорів України. URL: https://drive.google.com/file/d/1rONpTVnBtxuuWtMpFkPFUw9uU9gzMrm/view?fbclid=IwAR1avY5GUuDaQFOjK93sr0_w_FcN5QaJhPQBrtPp8JQN7o8ExrtsZPaUjC (дата звернення: 16.05.2022).